

2 Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Педагогіка і психологія профільної та вищої школи» спрямована на формування системи загально-педагогічних та психологічних знань щодо організації освітнього процесу у профільній та вищій школі. Зміст дисципліни орієнтовано на: розширення поняттєво-категоріального апарату; розуміння сутності дидактики профільної та вищої школи; розуміння феномену педагогічного суб'єктивізму у профільній та вищій школі; формування вмінь і навичок організації освітнього процесу у профільній ЗЗСО та ЗВО; оволодіння знаннями щодо організації процесу виховання у профільній та вищій школі; формування навичок міжособистісної взаємодії, організаційних умінь, лідерських якостей; формування мотивації та ціннісних орієнтацій до науково-педагогічної діяльності в сфері іншомовної освіти у профільній та вищій школі тощо.

Пререквізити: вихідна

Кореквізити: методика викладання іноземної мови у профільній і вищій школі; методологія і організація наукових досліджень; менеджмент в закладах освіти; педагогічна практика.

Відповідно до освітньо-професійної програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: здатність генерувати нові ідеї, виявляти та вирішувати професійні проблеми, планувати діяльність закладу освіти / його підрозділів; здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя, відповідальності за навчання інших; здатність працювати в команді та автономно, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію; здатність створювати безпечне, психологічно комфортне освітнє середовище, планувати й організувати освітній процес з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів, у тому числі їх особливих освітніх потреб; здатність до проектування, критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності; здатність використовувати досягнення сучасної вітчизняної, зарубіжної педагогічної та психологічної науки для організації професійно-практичної діяльності, самоосвіти та професійного розвитку.

програми результати навчання: планувати діяльність закладів освіти в стратегічному та тактичному розрізах; оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності, використовувати здобуті теоретичні знання та практичні навички у практичній діяльності; працювати у команді; володіти основами ефективного планування й організації освітнього процесу, створення безпечного й комфортного освітнього середовища з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів, а також їх особливих освітніх потреб; забезпечувати організацію самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів, реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій, саморозвитку та самовдосконалення; проектувати, аналізувати та коригувати власну педагогічну діяльність.

Мета дисципліни: формування педагога нової генерації, розвиток інтересу до психолого-педагогічних проблем у сфері профільної та вищої школи, формування умінь аналізувати, інтерпретувати педагогічні явища, причинно-наслідкові зв'язки між ними на основі узагальнення і систематизації знань з педагогічних наук; розвиток мотивації до педагогічної (викладацької) діяльності; формування готовності до міжособистісної взаємодії.

Завдання дисципліни: розвиток професійної компетентності, творчого мислення здобувачів освіти щодо планування і організації педагогічної діяльності у профільній та вищій школі; ознайомлення з підходами та принципами організації освітнього-виховного процесу у профільній та вищій школі; самовдосконалення набутих знань й умінь для успішної реалізації педагогічного потенціалу із професійною метою.

Результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, здатен: *оперувати* базовими категоріями та поняттями педагогіки і психології профільної і вищої школи; *володіти* основами ефективного планування й організації освітнього процесу у профільній та вищій школі в стратегічному та тактичному розрізах; створювати безпечне й комфортне освітнє середовище з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів, а також їх особливих освітніх потреб; *працювати* у команді та автономно; *забезпечувати* організацію самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів, реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій, саморозвитку та самовдосконалення; *проектувати*, аналізувати та коригувати власну педагогічну діяльність; *творчо використовувати* набуті знання й уміння для удосконалення освітньо-виховного процесу у профільній та вищій школі.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Форма навчання		
	денна		
	Кількість годин, відведених на:		
Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
Тема 1. Педагогіка профільної та вищої школи. Предмет, об'єкт, завдання педагогіки профільної / вищої школи. Поняття психології профільної / вищої школи.	2	4	9
Тема 2. Особливості розвитку суб'єктів навчання профільної та вищої школи. Психологічний супровід профільного навчання.	2	4	9
Тема 3. Історія розвитку педагогічної думки і школи в Україні. Історія розвитку профільної школи.	2	4	9
Тема 4. Роль і місце педагога в розвитку демократичного громадянського суспільства, його функції.	2	4	9
Тема 5. Сутність та особливості навчального процесу у профільній / вищій школі. Нормативно-методичне забезпечення якості навчання.	2	4	8
Тема 6. Дидактика профільної / вищої школи. Методи та форми організації навчання. Методи контролю знань. Моніторинг якості освіти.	2	4	8
Тема 7. Сутність процесу виховання у системі профільної / вищої освіти, його специфіка, компоненти. Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій навчального закладу. Позааудиторна діяльність.	2	4	8
Тема 8. Психологічні аспекти освітнього процесу у профільній / вищій школі. Безпечне освітнє середовище. Інклюзивне освітнє середовище. Психологічний клімат в колективі.	3	6	9
Разом:	17	34	69

3.2 Програма навчальної дисципліни

3.2.1. Зміст лекційного курсу

Денна форма навчання

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Педагогіка профільної та вищої школи. Предмет, об'єкт, завдання педагогіки профільної / вищої школи. Поняття психології профільної / вищої школи. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
2	Особливості розвитку суб'єктів навчання профільної та вищої школи. Психологічний супровід профільного навчання. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
3	Історія розвитку педагогічної думки і школи в Україні. Історія розвитку профільної школи. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
4	Роль і місце педагога в розвитку демократичного громадянського суспільства, його функції. О: [1-15]; Д: [1-11]	2

5	Сутність та особливості навчального процесу у профільній / вищій школі. Нормативно-методичне забезпечення якості навчання О: [1-15]; Д: [1-11]	2
6	Дидактика профільної / вищої школи. Методи та форми організації навчання. Методи контролю знань. Моніторинг якості освіти. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
7	Сутність процесу виховання у системі профільної / вищої освіти, його специфіка, компоненти. Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій навчального закладу. Позааудиторна діяльність. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
8	Психологічні аспекти освітнього процесу у профільній / вищій школі. Безпечне освітнє середовище. Інклюзивне освітнє середовище. Психологічний клімат в колективі. О: [1-15]; Д: [1-11]	3
Разом		17

3.2.2 Зміст практичних занять

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Сутнісні характеристики педагогіки профільної / вищої школи. Предмет педагогіки профільної / вищої школи. Загальнонаукові підходи (діяльнісний, комунікативний, суб'єктний, інтерактивний). Мета і завдання психології профільної/вищої школи. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
2	Сучасні тенденції розвитку вищої освіти. Особливості організації навчально-виховного процесу у профільній / вищій школі. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
3	Психологічні особливості розвитку учня /студента: криза юності, самостійного життя, своєрідність молодості. Соціальний, моральний та інтелектуальний розвиток учня /студента. Психологія засвоєння знань у профільній та вищій школі. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
4	Формування позитивної мотивації навчання та педагогічної діяльності у профільній / вищій школі. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
5	Розвиток педагогічних думки в Україні. Реформування профільної школи та вищої школи. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
6	Новаторські педагогічні ідеї та творчі досягнення відомих педагогів. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
7	Складові майстерності педагогічної діяльності. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
8	Авторитарна демократична особистість педагога профільної школи /вищого навчального закладу. Особливості вербальної та невербальної поведінки, культура мовлення, педагогічний такт педагога, професійна і корпоративна етика. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
9	Особливості організації навчального процесу у профільній / вищій школі. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
10	Нормативно-методичне забезпечення якості навчання. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
11	Навчальний процес у профільній / вищій школі як система організаційних і дидактичних засобів. Поняття про дидактику у класичній спадщині та сучасності. Категорії дидактики профільної / вищої школи. Зміст освіти. Принципи навчання. Поняття про процес навчання як діяльнісний, пізнавальний і комунікативний. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
12	Структура навчального процесу. Соціальні функції навчання. Методи та форми організації навчання. Методи контролю знань. Моніторинг якості освіти. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
13	Виховання у системі профільної / вищої освіти, його специфіка, компоненти. Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій навчального закладу. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
14	Позааудиторна діяльність студента. Мета, зміст, умови виховання молоді як організації опосередкованого психолого-педагогічного впливу через "виховне" середовище, суб'єкт-суб'єктну взаємодію. Особливості виховання у процесі навчання і в поза навчальний час. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
15	Психолого-педагогічні проблеми впливу на розвиток учнів /студентів (опосередкованість впливу, ціннісні орієнтації студентів, установки та поведінка, їхній взаємозв'язок, особливості їхньої зміни, міжособистісні стосунки в колективі). О: [1-15]; Д: [1-11]	2

16	Психологічний клімат в колективі. Безпечне освітнє середовище. Інклюзивне освітнє середовище. О: [1-15]; Д: [1-11]	2
17	Індивідуальне завдання	2
Разом за семестр:		34

3.2.3 Зміст самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів денної форми навчання полягає у систематичному у опрацюванні матеріалу лекцій, підготовці до семінарських занять. Керівництво самостійною роботою здійснює викладач згідно з розкладом консультацій.

Номер тижня	Вид самостійної роботи	К-ть годин
<i>Перший семестр</i>		
1	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 1.	4
2	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 2.	4
3	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 3.	4
4	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 4.	4
5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 5.	4
6	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 6.	4
7	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 7.	4
8	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 8.	4
9	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 9.	4
10	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 10.	4
11	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 11.	4
12	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 12.	4
13	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 13.	4
14	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 14.	4
15	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття 15.	4
16	Виконання індивідуальних завдань, підготовка до практичного заняття 16.	4
17	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до підсумкового контролю	5
Разом:		69

4. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни використовуються такі форми, методи, технології і засоби навчання: інтерактивна лекція-дискусія, практичне заняття, групове обговорення, інформаційно-комп'ютерні технології (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, модульне об'єктно-орієнтоване навчальне середовище Moodle, платформа YouTube).

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю: усне опитування; оцінювання індивідуального завдання; Під час виведення підсумкової семестрової оцінки враховуються результати всіх видів навчальних робіт, передбачених програмою дисципліни

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості і встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. При оцінюванні знань здобувачів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування; мультимедіа презентація результатів індивідуальних завдань. При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються

результати як поточного контролю, так і підсумкового контрольного заходу, який проводиться усним опитуванням з усього матеріалу дисципліни. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання здобувачів у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна робота	Підсумковий контрольний захід
Практичні заняття	Індивідуальні завдання	Іспит
0,4	0,2	0,4

Підсумкова семестрова оцінка виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав здобувач з дисципліни, знаходиться в межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем кількості балів.

Критерії оцінювання індивідуального завдання: актуальність проблеми; професійна спрямованість; орієнтація на пізнавальний суб'єктний досвід здобувача; наявність пізнавальної перспективи; наявність внутрішньо-предметних та міжпредметних зв'язків.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка	Критерії оцінювання
A	4,75-5,00	5	Зараховано Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків. Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками. Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками. Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією. Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
B	4,25-4,74	4	
C	3,75-4,24	4	
D	3,25-3,74	3	
E	3,00-3,24	3	
FX	2,00-2,99	2	Незараховано Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.
F	0,00-1,99	2	

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Система сучасної вищої освіти.
2. Концепція профільного навчання у старшій школі.
3. Особливості адаптації студентів до навчально-виховного процесу у вищій школі.
4. Профілізація шкіл як один із напрямів розвитку середньої освіти в Україні.
5. Психологічні аспекти навчального процесу у профільній та вищій школі.
6. Формування у суб'єктів навчання внутрішньої мотивації до навчально-пізнавальної діяльності.
7. Підходи до організації навчального процесу у профільній / вищій школі, його структура.
8. Принципи навчання у профільній / вищій школі.
9. Формування у студентів розумових дій, спеціальних і загальних навчальних умінь.
10. Особливості, моделі, структура змісту профільної / вищої освіти.
11. Підходи до відбору змісту навчального курсу у вищій школі.
12. Особливості побудови навчальних планів та програм.
13. Особливості розвитку студентської молоді, врахування їх у навчально-виховному процесі вищої школи.
14. Сучасні технології навчання у профільній / вищій школі.
15. Педагогіка співробітництва та особистісно-орієнтована педагогіка.
16. Лекція – одна з провідних форм навчання у вищій школі. Види лекцій (класична, інтерактивна), їх структура, вимоги до проведення лекційних занять у порівнянні поглядів відомих учених-педагогів.
17. Семінарське, практичне, лабораторне заняття.
18. Педагогічне консультування, майстер-класи.

19. Проектна технологія навчання.
20. Методи навчання у профільній школі.
21. Використання інтерактивних форм і методів навчання, їх різновиди (практикум, тренінги, мистецько-ігрові форми навчання, методи наративу: розповіді, описи, автобіографічні, життєві історії, майстер-класи, педагогічне консультування).
22. Освітні інноваційні технології навчання.
23. Поняття «освітня інновація».
24. Сутність та особливості розвивального навчання старшокласників/студентів.
25. Застосування активних методів навчання у профільній / вищій школі.
26. Методи формування мислительних дій старшокласників/студентів у єдності з іншими методами навчання.
27. Розвиток критичного та творчого мислення старшокласників / студентів.
28. Слабкі та сильні сторони лекцій у вищій школі, вимоги та рекомендації щодо її проведення.
29. Структура лекції, її типи, критерії оцінки її ефективності.
30. Семінарські та практичні заняття у вищій школі, умови ефективності їх проведення
31. Типи семінарських та практичних занять у профільній школі, критерії аналізу їхньої організації.
32. Особливості та умови ефективної організації самостійної роботи студентів.
33. Система контролю в навчальному процесі профільної / вищої школи.
34. Педагогічна етика та такт викладача профільної / вищої школи.
35. Культура вербального і невербального спілкування викладача профільної / вищої школи.
36. Основні функції та принципи організації моніторингу якості знань, умінь, навичок.
37. Види і форми організації перевірки знань студентів (індивідуальна, групова, фронтальна перевірка, самоконтроль, рейтингова система).
38. Форми контролю якості знань, умінь, навичок учнів / студентів (усна співбесіда, письмове, фронтальне опитування, стандартизований контроль; письмова перевірка, експрес-контроль, лабораторно-практичний контроль, тестова перевірка, колоквиуми, контрольні роботи, заліки, курсові та дипломні роботи, семестрові та державні іспити).
39. Кредитно-модульна система оцінювання студентів у вищій школі.
40. Психологічна підтримка у профільній школі.
41. Особливості педагогічних конфліктів у вищому закладі, шляхи їх розв'язання.
42. Умови та шляхи формування команди, спільноти.
43. Особливості, методи та прийоми виховного впливу викладача вищої школи на поведінку, діяльність студентів.
44. Реалізація профільного навчання старшокласників.
45. Особливості інновацій у розвитку профільної / вищої освіти у розвинутих зарубіжних країнах.
46. Досвід діяльності перших ЗВО в Україні.
47. Впровадження технологій психодіагностики в практику профільної школи.
48. Впровадження сучасних технологій навчання на заняттях у профільній / вищій школі.
49. Сучасні проблеми, шляхи і засоби виховання молоді.
50. Психолого-педагогічні особливості студентів як суб'єктів навчання і виховання. Безпечне освітнє середовище
51. Інклюзивне освітнє середовище.
52. Консультування в умовах профільного навчання.
53. Професійний розвиток викладача вищої школи України.
54. Профільна школа: кроки становлення.
55. Гуманістична спрямованість особистості викладача.
56. Сутність, специфіка, структурні компоненти педагогічної діяльності викладача профільної / вищої школи.
57. Структурні компоненти педагогічної діяльності викладача: система взаємопов'язаних знань та вмінь: спеціальних, педагогічних, психологічних, методичних; конструктивна, організаційно-мобілізуєча, комунікативно-розвиваюча, інформаційно-орієнтувальна, дослідницька, гностична діяльність.
58. Функції викладача. Права та обов'язки викладача. Професійна компетентність вчителя профільної школи.
59. Принципи, форми організації моніторингу якості освіти.
60. Види і форми перевірки знань у профільній та вищій школі.

Тематика індивідуальних завдань

1. Основні етапи розвитку і становлення дидактики в історії педагогічної науки.
2. Актуальні проблеми розвитку національної педагогічної думки.
3. Тенденції розвитку профільної школи в зарубіжній педагогіці.
4. Навчання і розвиток особистості.
5. Шляхи і засоби формування мотивів навчання.
6. Проблема визначення, реалізації та контролю цілей навчання у вищій школі.
7. Особливості формування пізнавальних інтересів учнів профільної школи.
8. Проблемне навчання з погляду соціальних завдань формування особистості.
9. Модульне навчання та його особливості.
10. Аксиоматичний характер педагогічних процесів.
11. Синдром професійного вигорання педагога.
12. Досвід диференціації змісту профільного навчання в світовій освітній практиці.
13. Особливості побудови навчальних планів в загальноосвітніх школах та закладах освіти нового типу.

14. Характеристика змісту та змін навчальних програм /за фахом/.
15. Виховні аспекти навчального процесу у профільній / вищій школі.
16. Вплив системи методів навчання на розвиток мислення учнів профільної школи.
17. Особливості застосування в навчальному процесі методів проблемного навчання.
18. Дидактичні засади керівництва гуртковою роботою учнів.
19. Психологічна діагностика професійних намірів учнів /студентів.
20. Побудова лекційно-семінарської системи навчання у профільній школі.

Рекомендована література

Основна

1. Аніловська Г.Я. Університетська освіта : навч. посібник / Аніловська Г.Я., Марушко Н.С., Томаневич Л.М. Львів : «Магнолія-2018». 304 с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: методичний посібник для студентів магістратури. - К.: Центр навчальної літератури, 2018. 384 с.
3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. Д., 2014. 416 с. URL: <http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/pedagogikavsh.pdf>
4. Педагогіка вищої школи : Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, І.Ф. Шумілова, О.М. Старокожко, О.Б. Голік. Бердянськ: БДПУ, 2020. 517 с.
5. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.
6. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна, Н. В. Любченко [та ін.] ; Ун-т менедж. освіти НАПН України. Київ, 2017. 316 с.
7. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект : кол. монографія / авт. кол.: Г. О. Васківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська, та інші. ; за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васківської. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2018. 260 с.
8. Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології / Л.Ф. Пашко, О.П. Коваленко, Л.І. Симоненко. Полтава : ПОІППО, 2008. 196 с.
9. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 роки. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf>.
10. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія]. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
11. Психологія вищої школи : підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пащенко, Я. Г. Невідома / за ред. О. І. Власової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2015. – 405 с
12. Типова освітня програма для 5-10 (11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами. Режим доступу : https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2362/2022/Programa_OOP_2022_Pedrada.pdf
13. Губенко О.В. Психологічна діагностика й активізація у старшокласників й молоді творчих науково-технічних здібностей: науково-методичний посібник. – К.: Педагогічна думка, 2016. 228 с.
14. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
15. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

Додаткова

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua>
2. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – Режим доступу : <http://www.dnpb.gov.ua>
4. Сайт Національної парламентської бібліотеки України. – Режим доступу : <http://www.nplu.org>
5. Сайт Електронної бібліотеки Хмельницького національного університету. – Режим доступу : <http://library.khmnu.edu.ua/>
6. Модульне середовище для навчання ХНУ. – Режим доступу : <https://msn.khnu.km.ua/>.
7. Портал сучасних педагогічних ресурсів. – Режим доступу : <http://www.intellect-invest.org.ua>
8. Освіта.UA. – Режим доступу : <http://osvita.ua>
9. Інформаційний сайт Інституту педагогіки НАПН України. Відділ порівняльної педагогіки. <http://undip.org.ua/structure/research%20units/>
10. Інформаційний сайт Української асоціації дослідників освіти (УАДО). Режим доступу : <https://www.uera.org.ua/uk/>
11. Всеосвіта - Національна освітня платформа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vseosvita.ua>